

דפי עיון

במפרשים

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:
"כי בר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858, ד.ג. שדה-גת * טל': 08-8581440 * פקס: 08-8503835

שנת תשס"ו

פרשת אמור

א. מלאכת מחשבת. איש מורעך לרדתם: עד כל איש אשר בו מום מורע אהרן הכהן וגו':

רצון הכתובים בכלל הזה ובמה שאמר כי כל איש וגו' שהוא נותן טעם לדבר בדבר עלמו? אחשוב שבאו להודיע על מה זה אסרה תורה כל מומי אדם אף מומים הקלים ומה יסן או מה יוסיף לרוממות ה' יתברך אם יעבור במקדש איש בו מום שיוכל לחלל את שם קדשו או לכבדו? הטעם כי יש מומים באלים המעכבים את העבודה. ושאי"ל לו לשרת בהם כגון העיור שאינו רואה והקיטע בידיו או ברגליו היאך יעבדו ולא יחללו את עבודתם? רצוני שישפכו הדם בידיהם או יתחלף להם דבר בחזירו ונמלא עבודת שמים מתחללת! ועל זה חסה התורה ואסרה כל המומים בכלל ולא נתנה דבריה לשיעורין. זהו אומרו איש מורעך אשר יהיה בו מום לא יקרב וגו' וטעמו בלדו הואיל וכל איש אשר בו מום לא יקרב, רצוני לא יוכל לקרב ולעבוד. כגון עיור או פסח וכו' ולכן אסרתי גם מומים אחרים ופסקתי כל איש אשר בו מום לא יגש מיראה מדבר שלא יחלל את מקדשי ולא ישרת בקרבנותי כהלכתם:

אלו

1. מה קשה לו בלשון הפסוק?
2. מה שאיתו על צבט נולד הדיון כאן?
3. איך הוא מסביר את הצורך בהרחפת נולד הא"מ אצט אנדרש enn לצמודה?
4. מהו הסברו לכך?
5. "לא יגש מיראה..." אל מה בדיוק הוא מכוון דבריו?

* * *

ב. ספורנו עם פירוש הרב י. קופרמן.
פרק כב' פסוקים: ז', ט', טז':

(טז) והשיאו אותם עון אשמה¹³. הם עצמם¹⁴ כשהקדישו הקדש¹³, עשו שיהיו אשמים כשהיה מועלים בו ליהנות ממנו¹⁵, ולא נאמר 'הפה שאסר הוא הפה שהתיר'¹⁶. והטעם בזה הוא - כי אני ה' מקדשם. שפיון שהקדישו את הדבר, אני ה' מקדשו¹⁷, ואין לאל ידם להפקיע את קדשותו¹⁸.

(ז) פי לחמו⁹ הוא. ולא יצטרף להמתין בפירתו קדם שיאכל לחמו¹⁰, באמרם: העריב שמשו, אוכל בתרומה (פסחים לה, א).
(ט) אני ה' מקדשכם. אני קדשתי אותם הקדשים מפיון שהקדישום ישראל¹¹, וראוי שיענשו הכהנים על חלולם¹².

טז

13. בניגוד לפירוש רש"י הרואה בפסוקנו המשך ישיר וטבעי לפסוקים ייטו העוסקים בעניני תרומה, מכאן רבינו שפסוקנו חוזר לראש הפרשה ועוסק בעניני קדשים (ועיין הערה 11). 14. הישראלים (ולא הכהנים). 15. ופירוש הכתוב הוא: הם העמיסו על עצמם (על ידי כך שהקדישו את הבהמה לקרבן) את האפשרות להגיע ליד עון אשמה בחטא מעילה בקדשים (רבינו מפרש "אותם" עצמם). 16. בבחינת הם שאמרו (יהיה הקדש) הם שאמרו (יחזור לחולין). ואמנם תמוה השימוש כאן במושג הפה שאסר וכו', שהרי כלל זה חופס בדיני נאמנות (דמאי וי, יא כתובות יא ועוד), ולא מצינו בתורה שאחרי אדם עושה חלות דין מסוים (קידושין, קנין וכדו') שיהיה בידו לבטל את אשר עשה. וצ"ע. 17. כפי שביארנו לעיל, הישראל 'מקדיש' (גורם לכך שהדבר יהיה מוכן לקבל קדושה) בעוד הקב"ה הוא 'המקדש' (מכניס לדבר את הקדושה עצמה). ובוזה מבין רבינו את האבחנה הלשונית בין ההפעיל אצל בני ישראל והפועל אצל הקב"ה, שהרי הישראל גורם לכך שיהיה מוכן לקדושה, בעוד הקב"ה מביא את הקדושה. 18. ואילו היה הישראל גם מקדיש וגם מקדש היה מקום לומר 'הפה שאסר וכו' (ועיין הערה 16).

8. ולעיל פרק כא, כא-כב מדובר על "לחם אלקיו" לעומת "לחמו". וההבדל הוא שלעיל מדובר על חלקם של הכהנים בקרבנות, והרי כהנים משולחן גבוה קא זכו, ואילו כאן מדובר על תרומה שהיא "לחמו" הוא. וכן להלן (ויקרא כב, יג) "מלחם אביה" דרשו חז"ל (יבמות פז, א) לחם הקנוי לאביה, פרט לחזה ושוק דמשולחן גבוה קא זכו. וכן פירש שם רש"י: תרומה היא קנויה לכהנים, שאינה שירי שולחן מלך. אבל שירי קדשים הרי הן כמשאת מאת פני אלקים שהן שולחנו (עכ"ל). וקשה לרבינו מדוע דוקא כאן ציינה את הידוע לנו שהכהנים אוכלים תרומה כמאכל שלהם כאשר זה בא נכתיבת טעם ("כי") להלכה שאוכל תרומה עם הערב שמש. 9. כלומר, להמתין לגמר כפרתו הבאה עם הבאת קרבנו למחרת. 10. ולא רצתה תורה לאחר את אכילתו מן התרומה משום שהיא מאכלו העיקרי ("לחמו" עיקר מזונו).

11. מוסב אפוא על קדשים של קרבנות ולא תרומה (כפרש"י). רבינו לשיטתו (פסוק ב) שהישראל 'מקדיש' (הפעיל) את הבהמה, כלומר, גורם לכך שתהיה מוכנה לקבל קדושה. מאידך הקב"ה 'מקדש' אותה, כלומר מכניס בה ומיחל עליה דיני קדושה. ועיין לעיל הערה 7. 12. הסבר אפוא באיסור לעיל בפסוק ב, שאפילו קרבנות של "בני ישראל" מחייבים את הכהן בכל איסורי טומאה. והסיבה לכך שאע"פ שהמביא הוא אחד מ"בני ישראל", אבל הקדושה שבה באה מאת הקב"ה עצמו, וקדושה זאת מה לי מהכא ומה לי מהתם.

אלו

1. מה הקושי האפשרי שפרשנו מוצא בתחילת פסוק ז' ומהו הסברו המצוי והרציוני?
2. למה לדעתו ציוותה התורה דין זה?
3. מה הקשיים האפשריים שפרשנו מוצא בפסוק י"ט ומה מצנהו?
4. מה הרציון הטמון בפירושו זה בקשר ליחסי המושג בני ישראל-הכהנים-הקב"ה ואיך זה מתבטא בקרבנות?
5. קרא את פסוק טז' עם פירושו רש"י, מהי דעתו?
6. פרשנו חולק על רש"י וחוזר לציוני קדשים, התוכל לעצור מה מביאו לכך?
7. הישראלי "מקדיש" והקב"ה "מקדש" התוכל להסביר?
8. איך ולמה הכסף "הפה שאסר הוא הפה שהתיר" נכנס לכאן לדעת פרשנו ולמה פרשן פרשנו מתקשה לקבל זאת?
9. מה הרציון בקביעה זו?

* * *

ג. רמב"ן

פרק כב' פסוק ח':

(ח) נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה. יאמר שיוזר מאכילת נבלה וטרפה שלא יטמא בה. ויצטרך להגזיר מן הקדשים ולא יאכל בהם עד שירחץ בשרו במים ובא השמש וטוהר. והטעם * בעבור שהזכיר טומאת האדם לכל טומאותיו, כי הזכיר הצרעת הזוהב שיכלול הזכר הנקבה וטומאת המת ** ושכבת הזרע והשרץ חזר ** להזהיר מן הקדשים בטומאת הנבלות *, והזהיר ** בהם דרך התראה באכילתן. והטעם * כי בעבור שנפש האדם קצת באכילת השרצים * ולא תקוץ בנבלה וטרפה הזכיר ** על הטומאה בהוזה. והטריפה הגזורה

כאן טריפת הארי והדוב שהמית אותה בשדה, כי מחיים לא תטמא *. כי מעת שתטרף הבהמה מן הארי תקרא טריפה בין מחיים בין לאחר מיתה **. והנה הזכיר כאן כל הטומאות כלם, כי הבהמה הטמאה אחר שאמר שאין לה שהיטה כאשר פרשת י' בסדר ויהי ביום השמיני, הנה היא בכלל נבלה. וזה דרך פשוטו.

3/1000

אמור

1. מה בדיוק הדין ולכאורה מה הקושי כאן?
2. למה "חזר להלהיר מן הקדשים בטומאת הנבלות"?
3. מה ההבדל בין נבלות לשרצים לדעתו?
4. מה טעם הלהיר כאן את הטומאות ולמה הפהמה הטמאה הינה נבלה?

* * *

ד. רש"ר הירש .

פרק כב' פסוקים ט'-י'.

וכך נאמר לכהן עליידי סמל התרומה הגדולה: בתפקידו ככהן הוא עבד לעם ה'; אך מאידך בעצם עבודתו זאת כל קיומו משתעבד לעבודת המקדש; כל חייו וחיי ביתו — אפילו ברגעים הרגילים של הקיום — טבועים בחותמת קדושת כהונה וחדורים רוח קדושה וטהרה. אם הבינונו אל נכון, הרי זוהי משמעות "ושמרו את-משמרתיו", החוזר אל "לחמו הוא" (פסוק ז). כי לא הרי לחמו של נר כהרי לחמו של כהן; לחם החולין של הזור הוא פרי עמלו שנתברך מידי ה'; ואילו לחם התרומה של הכהן נמסר לו למשמרת כדי להזכיר לו את חובתו; הוא בא להזהירו על תפקידו, שהופקר בידיו מידי ה'.

אך נראה, שציקר קיומו של הכהן ומשפחתו מושתת מן התורה על תרומת מעשר — היא התרומה, הניתנת לכהן מן העם בעקסיין, ושיעורה קבוע מן התורה.

אלמות

1. קרא את הפסוקים, איך אתה מבין אותם מבלי להצטרף הפרשנים?
2. איך פרשנו קושר את פסוקינו אל פסוק ז' ולמה?
3. פרשנו מרחיב כאן להסביר את תרומת המצור, התוכף להרחיב ולנמק למה חשיבות גדולה לו?
4. מתי ומי "חייבים עליה מיתה וחומש"?

* * *

ה. רש"י ועליו פירוש באר-יצחק.

פרק כג' פסוק יא'.

(כט) לרצונכם תזבחו. תמילם וזימחמם הזהרו שיהיו לרצון לכם ומהו הרצון ביום ההוא יאכל. לא צא להזהיר אלא שמהא שמיטה על מנת קן, אל תשחטוהו על מנת לאכלו למחר, שאם תחשבו בו מחשבת פסול, לא יהא לכם לרצון. דבר אחר לרצונכם: לדעתכם מכהן למחשבת פסול בשמיטה קדשים ואע"פ שפרט לנאכלים לשני ימים חזר ופרט לנאכלין ליום אחד שמהא וזימחמן על מנת לאכלן בזמנן: יא (ד"ה לרצונכם) ר"ל שאין גורת הציחי חייבת לרצונכם שיניף העומר באופן שיהיה, לרצונכם "לרצון לכם. כמו לרצונכם תזבחו דלעיל בס' שור או כשב וגר דא"כ ה" צריך לפרש אח"כ מהו האופן הזה שיהיה לרצונכם כמו שפרש למעלה בס' הג"ל. לזה צריך לפרש צ"כ שגורת הציחי במאמר הזה הוא פעל הניף, ר"ל שנצטוו להניף העומר. ומ"ש אח"כ לרצונכם איננו מן הציחי רק הכוונה שאם יקצרו וינישנו יהיה לרצון לכם ולמד לרצונכם הוא ל' הסכה. אבל גבי לרצונכם דגבי תודה בס' דג"ל שהוא גורת הציחי. למד לרצונכם הוא ל' התכלית.

אלמות

1. מהו הקושי במלה זאת כאן?
2. נני פירושים מבאי רש"י כאן, מהו פירושו הראשון?
3. מהביאו פירוש נני סימן שפירושו הראשון לא מספיק לו, התוכף לעצור למה?
4. מהו פירושו השני?
5. פרשן פרשנו מוסיף להסביר כי יש הבדל בין הסיבה לבין התכלית, התוכף לבאר?

* * *